8.10.2018

Hannu Miettinen

Ympäristövaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS LAIKSI MUUNTOGEENISEN ORGANISMIN VILJELYN RAJOITTAMISESTA HE 114/2018 VP

Taustaa

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/412 tuli voimaan 2. päivänä huhtikuuta 2015. Direktiivi teki mahdolliseksi EU:ssa viljeltäväksi hyväksyttyjen muuntogeenisten kasvien viljelyn rajoittamisen tai kieltämisen kansallisesti. Esityksessä on kyse direktiivin voimaansaattamisesta. Toimeenpano on vapaaehtoista.

Lähtökohtaisesti EU:ssa hyväksytyn muuntogeenisen kasvin viljely on sallittu jäsenmaissa, ellei kansallisia rajoituksia tehdä. Tähän saakka kansallisesti on voitu tehdä rajoituksia vain rajatuissa tapauksissa. Direktiivi mahdollistaa nyt laajemman päätäntävallan sille, miten muuntogeenisien lajikkeiden viljelyyn suhtaudutaan.

Rajoitus- tai kieltoprosessi

Viljelyn rajoitus tai kielto on aina GMO-kohtainen. Kaikkea muuntogeenistä viljelyä ei voi rajoittaa yhdellä päätöksellä, vaan päätös kohdistuu aina luvansaaneeseen lajikkeeseen. Päätös voi koskea koko maata tai tiettyä aluetta.

Viljelyn rajoitus tai kielto voitaisiin esityksen mukaan tehdä kahdella tavalla:

1) Kun lupaprosessi EU:ssa on kesken, voi valtioneuvosto päättää, että Suomi pyytää koko maan tai tietyn alueen sulkemista pois viljelyluvan piiristä. Tätä pyyntöä ei tarvitse perustella.

2) Jos luvanhakija ei suostu pyyntöön, tai kyse on jo voimassaolevasta viljelyluvasta, voidaan rajoitus tai kielto tehdä valtioneuvoston asetuksella. Päätös vaatii tuekseen perustelut, joille on asetettu direktiivissä reunaehtoja.

Ennen rajoitus- tai kieltopäätöstä lupaprosessista riippuen joko geenitekniikan lautakunta tai Ruokavirasto tiedottaisi lupahakemuksesta ja kokoaisi toimijoiden kommenteista esityksen maa- ja metsätalousministeriölle. MMM kävisi tältä pohjalta keskusteluja keskeisten viranomaisten ja sidosryhmien kanssa. MMM voisi tehdä valtioneuvostolle esityksen rajoitus- tai kieltopäätöksestä, mikäli se käytyjen keskustelujen ja saatujen kommenttien nojalla katsotaan tarpeelliseksi.

Rajoitus- tai kieltoperusteet

Rajoituksen tai kiellon perusteeksi esitettävät seikat on direktiivissä käytännössä jätetty melko avoimeksi. Rajoituksen tai kiellon tulee olla EU-oikeuden mukainen, perusteltu, oikeasuhtainen ja syrjimätön, sekä perustuttava pakottaviin syihin. Pakottavista syistä direktiivissä on esimerkkilista, joka ei kuitenkaan ole tyhjentävä.

Hallituksen esityksessä esimerkkeinä on mainittu ympäristöpoliittiset tavoitteet, kaavoitus, maankäyttö, sosioekonomiset vaikutukset, muuntogeenisten organismien muissa tuotteissa

esiintymisen välttäminen, maatalouspolitiikan tavoitteet sekä metsäpolitiikan tavoitteet. Pakottavat syyt voisivat liittyä esimerkiksi tiettyjen luonnon tai maiseman piirteiden, elinympäristöjen ja ekosysteemien sekä erityisten ekosysteemien toimintojen ja ekosysteemipalveluiden säilyttämiseen. Päätökseen voisivat vaikuttaa esimerkiksi alueen läheisyydessä harjoitettu luonnonmukainen viljely, paikallisten ekosysteemien ja elinympäristöjen säilyttämisen tarve tai luonnon- ja maisema-arvojen säilyttämisen tarve. Rajoituksena perustelulle kuitenkin on aina se, että se ei voi perustua terveys- tai ympäristöriskeihin, koska ne on arvioitu jo lupamenettelyvaiheessa.

Laissa on viime kädessä kysymys prosessin kuvauksesta ja asetuksenantovaltuudesta. Laki sinänsä ei vielä synnytä vaikutuksia GMO-viljelyyn, sillä vaikutukset syntyvät vasta lain nojalla annettavien rajoitusten tai kieltojen kautta. Myöskään suoria ympäristövaikutuksia lailla ei ole.